

ІНТЕРНЕТ-СКРИПТ ЯК НОВІТНІЙ РІЗНОВИД СПОРТИВНОГО РЕПОРТАЖУ

Фантастичний прорив у галузі інформаційних технологій, що відбувся наприкінці ХХ століття, спричинив і оновлення традиційної системи жанрів спортивного дискурсу, зокрема, появу таких різновидів спортивних репортажів, які покликані забезпечити споживача спортивного дискурсу оперативною інформацією з урахуванням не лише технічних можливостей, але й динаміки життя людини на початку третього тисячоліття.

Такий новітній різновид спортивного репортажу ми вбачаємо у текстах, які розміщуються на сайті www.eurosport.com і представляють записи спортивних подій, що транслюються провідними телевізійними компаніями світу (EuroNews, BBC, CNN International, FOX-news). Розміщені у мережі Інтернет, електронні спортивні репортажі дають можливість зацікавленій аудиторії у будь-який момент з будь-якої точки земної кулі отримати вичерпну інформацію про конкретну спортивну подію. Такі тексти, з їх найсуттєвішими жанровими ознаками, і становлять *об'єкт* нашого дослідницького інтересу.

Попри те, що існування подібних Інтернет-скриптів відзначається уже протягом майже десяти років, їх жанрова специфіка практично жодного разу не ставала предметом спеціального наукового вивчення. Окремі аспекти цієї проблеми були розглянуті у кандидатському дослідженні О. О. Панкратової [1] та невеликій англійській розвідці науковця з Греції П. Політіса [5]. Однак, незважаючи на це, Інтернет-скрипти як новітній жанровий різновид спортивного репортажу, не отримав свого належного вивчення, що й зумовлює *актуальність* обраної теми.

У межах пропонованої розвідки *метою обрано* цілісне дослідження Інтернет-скрипту як нового жанру спортивного дискурсу.

Досягнення поставленої мети вимагало вирішення наступних *завдань*:

- 1) виявити й охарактеризувати жанрові особливості Інтернет-скрипту;
- 2) співвіднести його характерні жанрові ознаки із традиційними жанрами спортивного дискурсу (прямим спортивним репортажем та ін.);
- 3) визначити місце новопосталого жанру в системі жанрів спортивної комунікації;
- 4) запропонувати оптимальну термінологічну номінацію нового жанрового утворення.

У такому обсязі і ракурсі жанр Інтернет-скрипту в українській лінгвістичній науці, у тому числі й англійській, розглядається уперше, що й становить *новизну* дослідження.

Теоретична значущість даної наукової роботи полягає у доповненні уявлень про систему жанрів сучасної спортивної комунікації та введенні в обіг нової термінологічної одиниці й актуалізації нового мовного матеріалу.

Матеріалом вивчення стали тексти он-лайн репортажів з різних видів спорту, у різний час розміщених на сайті www.eurosport.com.

Насамперед зупинимося на диференційних зовнішніх ознаках Інтернет-скрипту. З цієї точки зору електронний спортивний репортаж – це текст, у якому події і репліки коментатора відбуваються майже одночасно. Це дає споживачеві спортивного дискурсу не лише інформацію про кінцевий результат спортивного змагання, але й уяву про його похвилинний перебіг, де перші позиції реплік коментатора у текстах Інтернет-скриптів займає опис подій, які максимально віддалені від початку репортажу.

Наприклад:

57'Naismith pings a brilliant ball over to Naismith who in turn looks to add it on to Miller, but the Rangers forward is two yards offside... (6).

56'Mata with another teasing ball in and Papac is forced to flick it behind...

54'Ooo! Top class save from McGregor once more! Mata finds acres of space in the midfield and crosses in the ball to Adruiz who cranes his neck back to nod the ball down low and surely into the back of the net! But, McGregor propels himself across goal and knocks the ball behind!

53'Though if Miguel miscontrols the ball and lets it run out of play, Rangers will not have to intercept the ball.

52'Rangers are struggling to even get a touch on the ball here. Valencia are keeping possession brilliantly.

Такі хронометризовані звіти про перебіг спортивної події подаються на основі відеороликів із записами змагань. Тобто коментатор, маючи перед собою відповідну “картинку”, вербалізує зміст того, що відбувається перед його очима. Зважаючи на це, електронні версії спортивних змагань можуть розглядатися як *прямі* репортажі – безпосередньо з місця спортивної події. При цьому, на сайті викладаються найчастіше лише самі тексти, які не супроводжуються відеорядом. Однак це не означає, що зорові враження не знаходять свого відображення в процесі коментування спортивної події. Коментатор найчастіше повідомляє за яких погодних умов проходить змагання (*It's another beautiful day in Melbourne, the sun is out and it should be another cracker of a day!* (2)), час від часу звертає увагу на те, що відбувається на трибунах, як поведуть себе глядачі тощо. Він візуалізує для сприймаючої аудиторії те, що бачить сам, наприклад:

The crowd are going crazy, <...> the atmosphere is incredible in the Rod Laver. (1)

The crowd not happy about that one at all! (5)

A huge chorus of whistle goes up every time a Juve player touches the ball – such a hostile atmosphere! (5)

Варто зазначити, що це не безпосереднє, а *опосередковане* враження, передане через сприйняття самого коментатора. У цьому випадку електронний репортаж наближається до радіорепортажу про спортивну подію, оскільки інформацію про неї реципієнт отримує через вербалізовані образи.

Таким чином, тексти спортивних репортажів, що існують у межах Інтернету, становлять *синкретичне* явище, оскільки, з одного боку, об'єднують у собі ознаки теле- і радіорепортажу, з іншого ж – можуть водночас розглядатися як прямий, так і непрямий репортаж, враховуючи, що відеоролик, згідно якого відтворюється перебіг спортивного змагання, міг зафіксувати подію, яка вже відбулась.

Одна з головних проблем, пов'язаних із вивченням електронних репортажів, полягає у тому, який тип мовлення (спонтанний чи фіксований) вони представляють. Відповідь на це запитання спроможна, до певної міри, дати та назва, яка закріпилася за цим особливим типом текстів, що функціонують у просторі спортивного дискурсу, – *скрипт*. У зв'язку з цим зазначимо, що запозичена лексема „скрипт” є транслітерацією англійського слова “script”. За даними “Online Etymology Dictionary” та інших довідкових видань, ця лексема у значенні „щось написане” від кінця XIV ст. (1385) фіксується в англійській мові, куди вона потрапила через посередництво старофранцузької (*escrit*, суч. франц. *écrit*) з латини (лат. *scriptum* „рукопис, книга, закон” – іменник, утворений від дієслова *scribere* „писати”) [Online Etymology Dictionary]. Таким чином, згідно етимології слова, лексема „скрипт” містить у своєму понятійному значенні таку прототипну ознаку як „письмово зафіксований текст”. Цей компонент семантики, як засвідчують різноманітні лексикографічні джерела, зберігається у значенні слова “script” і у сучасній англійській мові.

Поява цього слова як одиниці термінологічного лексикону в науковому просторі Східної Європи відзначається на початку третього тисячоліття. О. О. Панкратова у кандидатській дисертації, виконаній під керівництвом В. І. Карасика, вживає це термінологічне поняття як цілком усталене („скрипти відеороликів”) і розглядає його як “письмову фіксацію спортивної події, що відбувається” („письменная *фиксация* происходящего спортивного события”) [1]. Водночас як оповідь про спортивну подію, що виникає внаслідок *безпосереднього* спостереження за її перебігом (в режимі он-лайн), Інтернет-репортаж характеризується *спонтанністю* мовлення, яка, як наголошувалося вище, передбачає відсутність попереднього обдумування висловлювання, осмислення і вербального оформлення нового змісту безпосередньо в процесі мовлення. Для Інтернет-скриптів, як і для „живих” репортажів, типовими є незавершені синтаксичні конструкції, які графічно позначаються за допомогою трикрапки, порушення усталеного порядку слів, маркерів емоційності (вигуки, емотивна лексика тощо). Наприклад:

It was sooo good, long and low on that double-axel, one of maybe two flaw.... spectacular triples though... so good. (8)

<...> *Twice the Serb has to stop to catch his breath...* (1)

Scola's first..... Swish. His second..... GOOD!! (3)

У тексті Інтернет-репортажу відзначені особливості *закріплюються графічно*, що дозволяє розглядати даний тип текстів як зразки *фіксованого спонтанного* мовлення. Як сумнів постає лише питання відсутності будь-яких обмовок коментатора, на кшталт “не заважайте”, “приберіть цю склянку”, “щось погано видно”, що може випадково зустрітися у „живому” мовленні. Відповідно існує певна імовірність редагування деяких технічних моментів перед друкованою візуалізацією тексту прямого репортажу. Аналогічна корекція може спостерігатися під час написання стенограми. У цьому сенсі як певний прецедент для текстів Інтернет-репортажів може розглядатися *стенограма* (від грец. *stenos* вузький, тісний і *gramma* запис, письмовий знак), яка становить дослівний запис усного мовлення за допомогою стенографії, звісно з невеликою корекцією грубих обмовок.

Оскільки термін „скрипт” („сценарій”) в останні десятиліття широко використовується в теорії штучного інтелекту та лінгвокогнітивістиці на позначення „структур, які передають можливу послідовність подій у конкретній ситуації” [6, с. 422], ми для розмежування значень полісеманта „скрипт”, як структури представлення знань і як письмово зафіксованого висловлювання, пропонуємо використовувати номінацію *Інтернет-скрипт*.

Одразу зазначимо, що Інтернет-скрипт виконує практично ті ж самі функції, що й традиційний репортаж про спортивну подію: він інформує, описує, розповідає, оцінює, характеризує, аналізує тощо. Ця поліфункціональність зумовлює й певну неоднорідність стилістичного оформлення тексту, що проявляється у зміні планів передачі думки, порядку слів, доборі синонімічних конструкцій, типів речень тощо.

Як різновид письмового спортивного репортажу, Інтернет-скрипт становить „чітку, хронологічно послідовну розповідь про спортивну подію; ця розповідь є хронологічно точною: її „тіло” утворюють особисті коментарі спортивного репортера щодо перебігу змагання та дій його учасників” [5, 381]. При цьому Інтернет-скрипт певним чином відрізняється від традиційного газетного, радіо- чи телерепортажу: оскільки скрипт як “real-time language” [3, 35] розгортається в режимі он-лайн, фіксуючи те, що відбувається на спортивному майданчику.

Подібно до письмового спортивного репортажу, адресатом Інтернет-скриптів є величезна аудиторія. Тим не менш, можна окреслити її загальні демографічні і соціокультурні характеристики. Адресатом Інтернет-скриптів, як і деяких інших жанрів спортивного дискурсу (наприклад, спортивного інтерв'ю чи огляду спортивних новин), є, головним чином, *зацікавлена* аудиторія: прихильники тієї чи іншої команди, окремого спортсмена чи тренера; люди, які професійно пов'язані зі спортом тощо.

З огляду на особливу природу Інтернет-скрипту як новітнього (електронного) різновиду спортивного репортажу важливим є питання про засоби, які використовуються для реалізації комунікативної мети. Одразу зауважимо, що письмова форма існування істотно обмежує арсенал

мовленнєвих засобів, які можуть бути використані в Інтернет-скриптах. Це стосується передусім нелінгвістичних засобів, які ґрунтуються на зоровому та слуховому сприйнятті. Так, у межах Інтернет-скрипту не можуть використовуватися такі паравербальні засоби як міміка, жестикуляція, просодика. Класичним прикладом у цьому сенсі є неможливість передати, наприклад, зітхання коментатора, яке може бути емоційною реакцією на невдачу спортсмена/спортсменів чи, навпаки, його/їх вдалого виходу з небезпечного положення. Втім, у деяких Інтернет-скриптах спостерігаються спроби відтворити й ці звукові ефекти. Наприклад:

*75' **Hmmm**, that would have been very soft on Costa if the referee had given the penalty (6)*

Поряд з цим графічна система кодифікації мовлення дозволяє відтворити певні особливості інтонаційно-ритмічної організації мовлення коментатора завдяки вигукам, пролонгації голосних, ненормативному використанню великих літер, одного або кількох окличних знаків:

*8' **Oooh**, what a strike! Eto'o is given a bit of space from Kaboul, and the forward lashes a fierce strike into the side netting – **what an effort!** (15)*

*84' **GGGGOOOAAALLL!!!** 2-0 to Twente. Game over (10)*

*61' **GOAL!!!!** BALE BRILLIANCE – CROUCH SCORES! (10)*

*65' **GOAL DISALLOWED!** (9)*

*It was **sooo** good, long and low on that double-axel, one of maybe two flaw.... spectacular triples though... so good. (8)*

*25' **WHAT A CHANCE!** Bale beats Maicon yet again, but Crouch scuffs his shot and it runs wide of the far post – a glorious opportunity to make it two! (9)*

*18' **GOAL!!!!** VAN DER VAART SCORES!! (9).*

Окрім цього, в Інтернет-скриптах передаються й звукові сигнали, які сповіщають про закінчення періоду чи гри загалом. Найчастіше це *словесно оформлене* повідомлення коментатора про свисток суддів:

*And that's **the final whistle!** (4)*

Однак іноді про закінчення періоду в Інтернет-скрипті повідомляється шляхом *звукоімітації*, наприклад:

*45'+1 **Peep-peep-peep**. Referee Brych brings the first half to an end. (6)*

Відмінною особливістю Інтернет-скрипту є також використання в якості невербальних засобів мовлення спеціальної системи анімаційних позначок, яка становить джерело додаткової інформації про характер перебігу спортивної події та зорово приваблює читачів. Так, у Інтернет-скриптах, що фіксують перебіг футбольних матчів, зірочкою позначають „гострі моменти” (гольові ситуації тощо); футбольний м'яч на початку рядка сигналізує про забитий гол,

перекреслений футбольний м'яч – про нереалізовану голюву ситуацію. Наприклад:

★ 3'Early pressure from Schalke, Jurado whipping in a dangerous low cross which only needs a touch, but both Raul and Huntelaar are too far away. (7)

★ 10'CHANCE! Bremen's Wesley cut in from left and hit a right footed. (10)

🟡 4'First yellow card of the match goes to Eran Zahavi for a late sliding challenge on Jurado. Free kick Schalke on the half-way line. (7)

👤 59'Change made by Bremen – Marko Arnautovic replaces Philipp Bargfrede. (10)

Із становленням Інтернет-скрипту як новітнього різновиду спортивного репортажу пов'язана ще одна проблема, а саме – *особистість коментатора*. У зв'язку з цим слід зазначити, що коментування спортивних подій є до певної міри мистецтвом, яке вимагає віртуозності у володінні мовою. Тому не дивно, що окремі коментатори – завдяки своїм незабутньо-яскравим репортажам про спортивні змагання стали по-справжньому легендарними, культовими особистостями, імена яких асоціюються у вболівальників „із самою сутністю і ціннісними складовими” [1, 54] того чи іншого виду спорту. Так, для аматорів футболу радянської і навіть пострадянської доби знаковими є постаті спортивних коментаторів Вадима Синявського, Миколи Озерова, Коте (Костянтина) Махарадзе, Володимира Маслаченко; репортажі зі змагань з фігурного катання на ковзанах асоціюються з іменем Сергія Кононихіна. Едріан Бьорд (Beard) у своїй книзі “The language of sport” розповідає про те, як англійським коментаторам Джону Арлотту та Річі Бернаду британська публіка аплодувала стоячи після завершення їх репортажу змагання з крикету [2, 59]. Однак в Інтернет-скриптах особа коментатора як така *втрачає своє значення*, оскільки коментатор насамперед репрезентує відповідний телеканал, тобто репортаж втрачає індивідуально-особистісне начало, яке відступає на другий план. Замість формул „Репортаж веде ...”, „З вами був ...”, в яких зазвичай фігурувало ім'я репортера, у текстах англомовних Інтернет-скриптів акцентується передусім назва каналу, на якому ведеться трансляція спортивної події:

Don't forget, you can also watch this game, and today's other action, on the Eurosport Player <...> You can, of course, watch this second semi-final LIVE on British Eurosport and Eurosport HD (Sky 410/412, Virgin Media 521). (1)

Hello and welcome to eurosport.com's LIVE coverage of the European Championship final between Spain and Germany, with full match commentary and scoring from 19:45. (4)

Загалом, сформульовані вище теоретичні положення і розглянуті приклади дозволяють позиціонувати Інтернет-скрипт як новітній електронний різновид спортивного репортажу. Інтернет-скрипт становить синкретичне явище, яке об'єднує у собі деякі ознаки стенограми, традиційного теле- та радіо-репортажу. Інтернет-скрипт використовує як вербальні, так і паравербальні засоби (у тому обсязі, в якому вони надаються до графічної

фіксації). Електронний спортивний репортаж розглядається нами як графічно фіксоване спонтанне мовлення.

Література

1. Панкратова О. А. Лингвосемиотические характеристики спортивного дискурса ; дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : 10.02.04 / Ольга Александровна Панкратова . – Волгоград, 2005. – 208 с.
2. Beard A. The language of sport / Adrian Beard. – London : Routledge, 1998. – 117 pp.
3. Francez N. Script / [Nissim Francez, Brent Hailpern, Gadi Taubenfeld] // A Communication Abstraction Mechanism and Its Verification. – 1986. – № 6 (1). – P. 35-88
4. Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://etimonline.com/>
5. Politis P. Lexical variation in written sports reports / Periklis Politis // 8th International Conference of Greek Linguistics, 30 August – 2 September 2007. – University of Ioannina Press, 2007. – P. 379-393.
6. Schank R. C. Scripts, Plans, Goals and Understanding: An Inquiry into Human Knowledge Structures / Roger C. Schank, Robert P. Abelson. – Hillsdale, NJ : Lawrence Erlbaum Associates, 1977. – 248 p.

Джерела ілюстративного матеріалу:

1. Australian Open Men - Semifinal – N Djokovic 7 – R Federer 6. - 27.01.11 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.eurosport.yahoo.com/>
2. Australian Open Women - Semifinal – K Clijsters 66 – V Zvonareva 33. - 27.01.11. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.eurosport.yahoo.com/>
3. Basketball Spain 75–74 Argentina - 20.01.07 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.eurosport.yahoo.com/>
4. Football Germany 0-1 Spain - 29.06.08 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.eurosport.yahoo.com/>
5. Football Spain 1-3 France - 27.06.06 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.eurosport.yahoo.com/>
6. Football Valencia CF 3-0 Rangers - 2.10.2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.eurosport.yahoo.com/>
7. Football Haroel Tel Aviv 0-0 Schalke - 2.10.2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.eurosport.yahoo.com/>
8. Ice Dancing Ladies Free - 19.01.06. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.eurosport.yahoo.com/>
9. Football Tottenham Hotspur 3-1 Internazionale - 2.10.2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.eurosport.yahoo.com/>
10. Football Werder Bremen 0-2 FC Twente - 2.10.2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://uk.eurosport.yahoo.com/>

Стаття присвячена жанровим ознакам Інтернет-скриптів. Розкривається проблема термінологічної ідентифікації текстів електронного спортивного репортажу, з'ясовується співвідношення Інтернет-скрипта з жанровими ознаками традиційного радіо- і телерепортажу, вивчаються можливості використання в Інтернет-скриптах аудіо- та відеоряду, паравербальних засобів, а також аналізується проблема позиції коментатора у репортажі.

Ключові слова: *Інтернет-скрипт, електронний спортивний репортаж, прямий репортаж, спортивний дискурс*

Статья посвящена жанровым признакам Интернет-скриптов. Раскрываются проблемы терминологической идентификации текстов электронного спортивного репортажа, рассматривается соотношение Интернет-скрипта с жанровыми признаками традиционного радио- и телерепортажа, изучаются возможности использования в Интернет-скриптах аудио- и видеоряда, паравербальных средств, а также анализируется проблема позиции комментатора в репортаже.

Ключевые слова: *Интернет-скрипт, электронный спортивный репортаж, прямой репортаж, спортивный дискурс*

The article deals with the genre features of Internet-scripts. The focus is on the problems of the terminological identification of the texts of electronic sport reports, the correlation of Internet-scripts with genre features of traditional radio- and TV-reports, the usage of nonverbal means and the means of audio and video signals in Internet-scripts. The position of a commentator in sport report is regarded.

Key words: *Internet-script, electronic sports commentary, live commentary, sports discourse*